

בבא בתרא עו

משה שווערד

1. דבר יעקב מסכת בבא בתרא דף עה עמוד ב

יב] לימא שמואל דאמר כר' אחא - מקשים התלמידים שלפי שמואל בעינן משיכה שתזיז הספינה ממקומה ולפי ר' אחא סגי בעקירת הידים ורגלים אף שהגוף של הבהמה נשאר במקומו.
[1] וכבר הרגיש בזה ר' יונה ומבאר דעקירת ידים ורגלים בבהמה חשיב כעקירת כולה בספינה, והביאור י"ל כיון שטבע הבהמה שמיד אח"כ נעקרת כולה נחשב כמעשה משיכה בכולה.
[2] עוי"ל שבהמה שרגילה לעמוד נחשב מקום עמידת הרגלים למקום הבהמה, ולא מקום הגוף שרגיל להיות באויר. [זה כוונת תד"ה אף על גב וכו"כ הברכ"א].

2. תוספות מסכת בבא בתרא דף עה עמוד ב ד"ה אע"ג דעקרה

אף על גב דעקרה יד ורגל בדוכתה קיימא - וא"ת אמאי נקט מלא קומתה כיון דסגי בעקירת שתי ידים ושתי רגלים ויש לומר דעקירת ידיה ורגליה קרי מלא קומתה.

3. ברכת אברהם

תד"ה אע"ג וכו' וי"ל דעקירת ידיה ורגליה קרי מלא קומתה. ביאור דצריהם נראה עפ"י מה דאיתא בקידושין (כ"ה ע"ב) פיל לר"ש צמה יקנה וכו' מביא ארבעה כלים ומניחן תחת רגליו וכו', ומבאר דע"י ד' רגלים שעומדים על כליו יכול לקנות בקנין חצר, הרי דמקום הבהמה תולה במקום עמידת הרגלים, ולא איכפ"ל בגוף העומד באויר, ולפ"ז פשוט שאם ידיה ורגליה נעקרו ממקומם למקום חדש, הרי דע"י נחשב שנשנתה המקום של המוכר ועזרה לגמרי למקום אחר, כי הכל תלוי במקום עמידה, ופשוט.

4. חדושי הרשב"א על מסכת בבא בתרא דף עו/א

שטר בספינה למה לי מטלטלי נינהו. נראה דהכא תרתי קא קשיא ליה, למה ליה ומאי מהני ליה, דאי לעכוב קנייה מטלטלי נינהו

[1] וכל שזה תפוש במטלטלין אינו צריך ראיה, דתפישתו ראייתו.

[2] ועוד דשטר למטלטלין לא מהני ולא מידי ולא מיקנו בשטרא, דאין שטר אלא לדבר שיכול לסיימו בשטר, כגון קרקע ואי נמי עבדים שהן נכרים בעצמן ויכול אדם לסיימן ולהפרידן מתוך השטר מקרקע אחר או מעבד אחר, אבל המטלטלים אינן מסויימין שיכול לסיימן בשטר ולפיכך אין קנייתן בשטר, וזו היא ששינו (קדושין כו, א) נכסים שיש להם אחריות נקנין בכסף בשטר ובחזקה ושאינן להם אחריות אין נקנין אלא במשיכה.

35 צ"ל: "בתוך". 36 לא ביאר רבינו איך אפשר לעשות זאת, אך הריטב"א ביאר שקרקע אפשר לציין את מיצריה (ר"ל גבולותיה מכל צדדיה, כגון מיצר מזרח בגבול קרקע ראובן) ועבד אפשר לציין בשמו. 37 לפי מה שכתב רבינו גבי קרקע ועבד "שהן ניכרין בעצמן", נראה ש"אינן מסויימין" פירושו "שאינן ניכרין בעצמן", ור"ל שאין לכל אחד סימן היכר בפני עצמו. אך צ"ב דהלוא אפשר לעשות סימן כל שהוא בדבר הנמכר ולציינו בשטר, וכבר הקשה כן ב"שיעורי רבי

אלחנן" לב"מ סי' לט (ועי' גם קובץ שיעורים ב"ק ארת פד), אך הוא הקשה דאפשר לציין ה"סימן מובהק" שלו, ולכאורה אפילו "סימן בעלמא" יועיל, דאינו אלא להוכיח איזה מן המטלטלין מכר, וכל שיצוין בשטר שינוי כל שהוא משאר המטלטלין שלו למה לא יועיל. ובספר ברכת אברהם כאן ביאר דלא סגי לידע מן השטר מהו הדבר הנמכר על פי הוכחה, אלא צריך שיהיה כתוב בכירור. אך עי' הע' הבאה דא"א לומר כן, וצ"ע. (38) לכאורה כוונתו ד"מטלטלין" אינן יכולים ליקנות ב"שטר" משום "שאי אפשר לסימן" ו"שטר שאינו מסוים אינו שטר", אך צ"ע דהא דעת הרמב"ן ורבינו והריטב"א והר"ן בגיטין ט א ד"המוכר קרקע שאינה מסוימת הוי מכר" אלא ש"יד בעל השטר על התחונה", והביאו כמה ראיות לזה ודלא כרש"י שם, וא"כ אי אפשר לומר ד"מטלטלין" אינן יכולים ליקנות ב"שטר" משום ד"אי אפשר לסימן", דהרי אף "שטר שאינו מסוים קונה", אלא "שדרו על התחונה", ו"מטלטלין" הרי "אינן נקנין כלל" בשטר. אולם עי' רמב"ן ב"מ שם שכתב: "מטלטלי כיוון דלאו בני שטרא נינהו שאין אדם יכול לסימן ואין דרך קנייתם בשטר, אע"פ שסיים לא קנה", והיינו דזה "שאינן אדם יכול לסימן" לא הוי סברא דמשום כך "לא הוי שטר", אלא דמשום כך אפילו לו היה שטר קונה מטלטלין "לא היה דרך לעשות כן", משום דעל הרוב מפרש אדם בשטר מה הוא מוכר, וקניין שאין דרך לעשותו אינו קניין אפילו עשאוהו. אך א"כ הודא לדוכחה הקושיא הנ"ל בהע' הקודמת "למה מטלטלין אי אפשר לסימן, והלוא אפשר לתת בהם סימן", דהשתא אי אפשר לתרץ ד"בשטר" בעינן שיהא "כתוב בכירור" ולא סגי בהוכחה, דהא האמת היא ד"שטר הוי שטר" אפילו אם "אינו מסוים כלל", ומה דלא מהני ב"מטלטלין" הוא משום "דאין דרך לקנות בשטר כיוון דאי אפשר לסיים בו", ואהא קשיא דהא "אפשר ליתן בו סימן". ואולי צ"ל דמילתא דטירחא הוא לעשות כן, ומשום הכי אין הדרך לעשות זאת. וצ"ע. 39 קידושין כו

[3] עוד נראה לי טעמא שלא למדו הקניות אלא מן הכתוב וכדאיתא בקידושין בפ"ק (שם), ולא מצינו שטר אלא בקרקע דכתיב (ירמיה לב, י) וכתוב בספר וחתום, אבל במטלטלין מצינו אגב דכתיב (דברי הימים ב, כא, ג) ויתן להם מתנות עם ערים בצורות וכדאיתא התם, ואגב היינו כמסירה וכדאיתא לקמן. ונראה לי זה עיקר. דאילו לטעם הראשון נעשה שורו אפותיקי בשטר מה הועיל ואפילו לא מכרו. ועוד כשעשאו אפותיקי בשטר אגב מקרקעי ומכרו למה מוציא מן הלקוחות שהרי אינו מסויים, ואגב נמי למה יועיל והא לא בעי (ציורין) [ציבורין] ואינן ניכרין. אלא טעמא כדאמרין, כנ"ל:

5. דבר יעקב מסכת בבא בתרא דף עו עמוד א

ד' ... הרשב"א [הובא גם בחי' הר"ן] מבאר דשטר הוי גזה"כ, ורק מצינו גזה"כ לגבי קרקע ועבד ולא לגבי מטלטלין. והקו"ש [שם] מקשה תיפוק ליה שלא שייך שטר במטלטלין כיון שא"א לסימן. ותירץ דיש מטלטלין שאפשר לכתוב סימנים מובהקים של החפץ.

ג. [4] המחנה אפרים [קנין מעות י] כתב בשם השטמ"ק שלא שייך שטר במטלטלין כיון שיכול להטמין.

ואפשר לומר שהראשונים נתלקו בחקירה האם גדר קנין שטר הוא מחמת הראיה שבו ולכן מטלטלין שא"א לסימן או שאפשר להטמינם וליכא ראייה ליכא קנין שטר, או דהוי גזה"כ ששטר הוי קנין /אף היכא דליכא ראייה/ ולכן הטעם שלא מהני במטלטלין משום שאין גזה"כ שיועיל במטלטלין.

6. רשב"ם בבא בתרא דף עו/א

ספינה במשיכה - למה ליה לרבי נתן למימר היינו ת"ק אלא לאו בדרב ושמואל קמפלגי דקאמר ת"ק ספינה נקנית במשיכה כולה כשמואל ואתא ר' נתן דהוא תנא בתרא לטפויי דאפילו במשיכה כל שהוא נקנית כרב:

7. תוספות מסכת בבא בתרא דף עו עמוד א ד"ה אלא דרב

אלא דרב ושמואל איכא בינייהו - דר' נתן סבר לה כשמואל דאמר עד שימשוך את כולה דכי היכי דבעי קנין חשוב באותיות טפי מתנא קמא הכי נמי בספינה.

8. ריטב"א על בבא בתרא דף עו/א

אלא לאו דרב ושמואל איכא בינייהו. פ"ו ולא מסיימי, מיהו אפשר דר' נתן דהוא בתרא אתי לטפויי מילתא וסבר כשמואל, ורשב"ם פירש דת"ק בעי משיכה גמורה, נראה דבעי לאוקמי סתמא כשמואל שהלכה כמותו:

9. דבר יעקב מסכת בבא בתרא דף עו עמוד א

והטעם שתוס' מיאנו בפירוש הרשב"ם מבואר ברש"ש משום שלענין קנין אותיות תנא בתרא לגרועי אתא שבעינן כתיבה ומסירה וא"כ ה"ה לענין קנין ספינה. והרשב"ם סובר שהיכא דלא פירשו דבריהם סמכו על הכלל שתנא בתרא בא לטפויי, ולכן רק לענין ספינה שלא פירשו דבריהם צריך לפרש שבאו לטפויי. עוד כתב הרש"ש שתוס' יפרשו לטפויי היינו לחזק הענין שבעי קנין יותר חזק, ולא כרשב"ם שביאר לטפויי שמהני קנין כל שהוא.

וכן לומד הריטב"א ולכן מפרש שר' נתן שהוא בתרא בא לטפויי וסובר כמו שמואל שבעינן שימשוך כולה. והטעם שהרשב"ם מיאן בפירוש התוס' י"ל דהרשב"ם לשיטתו שביאר שלפי רבי בעינן מסירה מיד ליד, ולפי רבנן בעינן כתיבה ומסירה [ללא מיד ליד], וא"כ אפשר שלפי רבי בעינן באותיות קנין יותר חשוב מאשר לפי רבנן, שלפי רבנן עיקר הקנין במסירה שאינה מיד ליד והכתיבה באה רק לגלות שמוכר החוב ולא הנייר לצור ע"פ צליחותו, ולפי רבי בעינן מסירה מיד ליד.

10. ריטב"א על בבא בתרא דף עו/א

וחכמים אומרים כתב ולא מסר מסר ולא כתב לא קנה עד שיכתוב וימסור. [1] לפי פשוטו של לשון בכמה דוכתי נראה שצריך להקדים כתיבה למסירה [2] אבל מורי נר"ו אומר בשם רבו ז"ל שזה אי אפשר כי הכתיבה שהיא באה להקנות הראיה שבו אינה חלה אלא על מסירת השטר, שכשם שזכה בגופו של שטר שיזכה בראיה שבו, כי נתינת השעבוד בלא שטר אינו כלום, ור' נתן אמר לעיל במסירה ובשטר, והא דאמרינן הכא עד שיכתוב וימסור, משום דת"ק לא בעי כתיבה אלא שיאמר בעל פה קנה לך האי שטרא וכל שעבודא דאית ליה מקדמו ליה רבנן לכתיבה, וכי אמרינן בכל דוכתא בכתיבה ומסירה היינו בכתיבה ומסירה שקדמה לה, וכההיא דאמרינן (כתובות ז' ב') ע"י חופה וקידושין, ולא עוד אלא דרבנן דהכא לא הוו צריכי לאורוכי כולי האי כתב ולא מסר מסר ולא כתב לא קנה עד שיכתוב וימסור, ומסתייה דליתני וחכמים אומרים לא קנה עד שיכתוב וימסור דהא ודאי לא הוה טעינן לומר דשיכתוב או ימסור קאמר, חדא דפשיטא דכתיבה לחודה לאו כלום היא, ועוד דא"כ מאי עד, אלא ודאי להכי אוריך כולי האי לאשמעינן דאפילו כתב ומסר פעמים שאינו קונה אם הוא שלא כסדר, שכתב ולא מסר קודם לכן:

בענין אותיות נקנות בכתיבה ומסירה

מהני לירוף הכתיבה, וביאר בזה דהסברה לכיון דשטר זה נכתב על שם המוכר, ואין השטר נקנה אלא עי"ז ששוב השטר ביד הלוקח, וכל היכא דלא נכתב השטר על שמו הלא אכתי אין לו שטר, והכתיבה בזה להשלים השטר שבזירוף השטר הז' הרי בידו שטר על שמו, ששוב נחשב שיש לו השטר.

ולר"מ דעדי חתימה כרתי הרי אין שטר אלא"כ שנמסר לו כתב עם עדות עי"ז והכל צעין שיהא כתוב וחמוס בידו, לכן לא סגי במסירה גרידא וצעין עמה הכתיבה של שטר הז' להשלים לו בשטר שיהא חמוס צעדים שהוא צעל השטר ועי"ז יש לו שטר, עי"ז שיש לו ב' השטרות, אבל לר"א הא לעולם סגי צעדי מסירה, א"כ כשימסור לו צפני עדים את השטר, הרי סגי בהנך עדים להשלים עדות על זה שעכשיו הוא צעל השטר וככל עדות צעדי מסירה. ע"כ. מיהו כל זה בשיטת רב האי גאון ובה"ג, משא"כ בדעת כל הראשונים, דלא ס"ל כן. והרי הרמב"ם פסק דעדי מסירה כרתי גם צממון, ומ"מ פסק דצעין כתיבה ומסירה, וכן הוא שיטת החוס'. וצ"כ ס"ל כחוס' רי"ד בזה דל"ש לזה כלל.

(ה) שוב שמעתי ביאור חדש בשם מרן הגר"ח ז"ל בהך קנין דכתיבה ומסירה, שביאר שיטת רב האי גאון (שער י"ג) המונח בחוס' רי"ד (ע"ז ע"א), שכתב דמחלוקת רבי וחכמים אם שטר נקנה במסירה או צעין כתיבה ומסירה, תלויה במחלוקת ר"מ ור"א אם עדי חתימה כרתי או עדי מסירה כרתי, דלר"מ דעדי חתימה כרתי צעין כתיבה ומסירה, ולר"א סגי במסירה. וכ"כ שם בשם בה"ג והחוס' רי"ד חולק עליהם, דכמו כל מטלטלין נקנין בלי עדי מסירה, ה"ה בזה, ול"ש כלל לעדי חתימה ומסירה כרתי, דהא מוסר שטר חמוס, וגם כל עיקר המחלוקת בשטר העשוי לקנין כגט ושטר קידושין ומכירה, וכאן מוכר לו השטר ראיה, ועליו כותב שטר ואוחז שטר ודאי תולה בר"מ ור"א אם נריך עליו ע"ת, אבל מסירת שטר חוב ל"ש כלל לזה, דהא הוא החפץ הנמכר, ע"ש בדברי החוס' רי"ד. וביאר מרן הגר"ח ז"ל, דלעולם טעמא צעי כי"ד מהני כתיבה ומסירה, ולמה לא סגי מסירה גרידא, מאחר דהחפץ הנמכר הוא השטר עם זכותו לגבות החוב, ומה

12. ריטב"א על בבא בתרא דף עו/א

נחלקו רבינו שמואל ור"ת, כי רבינו שמואל סובר דמשיכה עדיפא ממסירה שמושך הכלי מרשותו של מוכר לרשותו דאילו מסירה בדוכתה הראשון קיימא, וכל היכא דאמרינן ניקנית במשיכה [דוקא במשיכה] ולא במסירה, וכי אמרינן במסירה במסירה [לאו] דוקא, ור"ת ז"ל סובר דמסירה עדיפא שמוסרה לו המוכר ממש מיד ליד, ומהכא משמע כדברי רשב"ם מדלא אמרינן ספינה (נמי) תיקני במסירה, ומאי נמי, אלא ודאי ה"ק תיקני נמי [במסירה] כמו במשיכה ואילו ת"ק אמר במשיכה דמשמע ולא במסירה, ויש דוחין דהאי נמי על אותיות קאי כלומר תיקני במסירה כמו אותיות, וזה אינו דא"כ הכי הוה ליה למימר ספינה נמי לא תיקני אלא במסירה:

ובר מהכי נראין הדברים כרשב"ם דקנין משיכה עדיפא ממסירה אפילו אי מסירה תהא גתינה מיד ליד, כל שכן שאינו כן כמו שכתבנו לעיל, ועוד שלא מצינו שהזכירו מסירה אלא בספינה או בהמה גסה מפני שקשה הדבר למושכו, אלא ודאי כפי' רשב"ם עיקר:

נמצאת אומר שלשה קנינים במטלטלין, גדול שבכולם הגבהה ואחריה משיכה ואחריה מסירה, וכל שהצריכו הגבהה לא סגי במשיכה ולא במסירה, וכל (שכן) שהצריכו משיכה כל שכן בהגבהה אבל לא במסירה, וכל שהזכירו מסירה כל שכן משיכה או הגבהה, ומ"מ אין משיכה אלא בסימטא וכיוצא בו ואין מסירה אלא ברה"ר וחצר שאינה של שניהם כדאביי ורבי דלקמן (ע"ו ב'). ולפי שיטה זו הא דתניא ספינה ניקנית במסירה הכי קאמר אף במסירה וכ"ש במשיכה אם הוא מקום ראוי לכך, וה"ג מוכח דמשיכה עדיפא מסיפא דקתני וחכמים אומרים לא קנה עד שימשכנה, ומדקאמר עד מכלל דמשיכה עדיפא כדברי רשב"ם:

13. דבר יעקב מסכת בבא בתרא דף עו עמוד א

יז] בא"ד - ור"ת פירש דמסירה עדיפה ממשכה משום דמסירה מיד ליד ובפניו - מבואר בתוס' שלפי ר"ת מסירה עדיפה ממשכה ולפי הרשב"ם והר"י משיכה עדיף. וסברת הר"י דמשיכה עדיפה י"ל משום שמושך את גוף הבהמה לרשותו משא"כ במסירה שרק אחוז בשערה. ובשיטה לא נודע למי [קידו' כה: ד"ה והדקה] מבאר שמשכה עדיפה ממסירה משום שעוקר הבהמה ממקומה משא"כ במסירה נשארת במקומה.
שיטת ר"ת שמסירה עדיף ומבאר הטעם כיון שמוסר מיד ליד. ולפ"ז יוצא שהרשב"ם לשיטתו שסובר שאין המסירה מיד ליד סובר שמשכה עדיף. ואפשר לבאר [עיי' לעיל עה: אות ז] שלפי ר"ת בעינין מסירה מיד ליד כיון דבעינין הקנאת המוכר ולכן מסירה עדיפה שיש בה הקנאת מוכר, משא"כ משיכה שכל הקנין מצד הקונה. ולפי הר"י שא"צ מסירה מיד ליד ליכא במסירה הקנאת מוכר ולכן משיכה עדיפה כיון שמושך החפץ לרשותו. ולפי מש"כ לעיל [עה: אות ט] שבקנין מסירה אמירת לך חזק וקני הוי חלק ממעשה הקנין והוי גילוי על הקנאת המוכר, א"כ גם אם א"צ מסירה מיד ליד, מ"מ מסירה עדיף משום שאיכא השתתפות המוכר בהקנאת החפץ משא"כ משיכה שכל הקנין נעשה ע"י הקונה. וצ"ל דר"ת ס"ל שבעינין שהמוכר ישתתף במעשה קנין עצמו כדי שיהיה הקנאה מצד המוכר ועי"ז נחשב לקנין עדיף.

14. דבר יעקב מסכת בבא בתרא דף עו עמוד ב

ו] מסירה קונה ברה"ר ובחצר שאינה של שניהם משיכה קונה בסימטא ובחצר שהיא של שניהם - הטעם שמשכה קונה בסימטא ולא ברה"ר מבואר ברשב"ם [ד"ה לא קשיא] ור' גרשום משום שבעינין משיכה לרשותו, ורה"ר אינה רשותו וסימטא הוי כרשותו.
והטעם שמסירה מהני ברה"ר מבאר ר' גרשום משום שהוציא מחזקתו ומכחו. ונראה כוונתו שבמסירה א"צ שהלוקח יכניס לרשותו אלא שהמוכר יוציא מרשותו ולכן מהני ברה"ר. ומובן היטב לפמש"כ [לעיל עה: אות ז] שמהות קנין מסירה הוי ע"י הקנאת המוכר ומהות קנין משיכה הוי ע"י הלוקח.
והטעם שמסירה אינה קונה בסימטא מבואר בתוס' [ד"ה ספינה] לפי הרשב"ם משום שמסירה הוי קנין גרוע ולא תיקנו שיקנה היכא דמהני משיכה. ולפי ר"ת מהני מסירה בין ברה"ר בין בסימטא.
התוס' [קידו' כה ב] הביאו שיטת ר' חיים כהן, וכ"כ ר' יונה בשם הר"י מקורביל וחי' הר"ן בשם הר"י מוהרא"מ בשיטה, שסוברים כמו הרשב"ם שמסירה לא מהני בסימטא ולא מטעמיה, אלא מטעם שמסתמא המוכר בא לשם תחילה, וכיון שהמוכר בא לשם תחילה נקנית לו הרשות, והוי כרשות של מוכר שלא מהני שם מסירה. [וכ"כ התוס' [ד"ה ה"ק] שלא מהני מסירה ברשות מוכר, אבל מרש"י [ב"ק יא ב] משמע [כמו שדייק שם הרש"ש] שס"ל שמהני מסירה ברשות מוכר].
הרשב"א דחה הטעם של ר"ת כהן משום שאין סימטא רשותו גמורה אלא רשותו לפי שעה, ולכן המוכר מסתלק ממנה בנקל ע"י שמוסר הספינה עם הרשות ללוקח, וספינה ורשותה באים כאחד.

15. דבר יעקב מסכת בבא בתרא דף עו עמוד ב

[ז] והגבהה קונה בכל מקום -

א. הטעם שהגבהה הוי קנין עדיף משאר קנינים וקונה בכל מקום מבאר הסמ"ע [סימן קצז - ג] משום שאף אם מונח ברשות מוכר, מ"מ במה שמגביהו מביאו לרשותו דמה שמונח בידו הוי כמונח בביתו. וכן משמע מלשון הרשב"ם [פו. ד"ה במשיכה] שגדר הגבהה הוי הכנסה לרשותו דמה שמונח בידו הוי מונח ברשותו. וכן כתב הרמ"ה [אות כו] כיון דאגבהה ודאי אפקיה מרשותא דהוי קאי בגויה ועיילה לרשותה דנפשיה. וכן משמע מהר"ן והריטב"א קידו' כה: [הובא לעיל עה: אות ד] שכתבו שהגבהה ומסירה הוי תולדה דמשיכה, משמע שגדר הגבהה הוי הכנסה לרשותו כמו משיכה.

הקה"ת [סק"א] והתקמת שלמה מעירים דהגבהה הוי אף אם מוגבה מכוחו כגון מפריח יונים [כמבואר בתוס' ב"ק צת. ד"ה וה"מ] אף שאינו מחזיק בידו. ולכאורה י"ל שגדר הגבהה אינו הכנסה לרשותו אלא גדר הגבהה שמראה שליטה על החפץ ולכן מהני הגבהה בכוחו בלי להחזיק בידו.

התוס' [ב"ק צח א] כתבו שהגבהה מכוח מהני רק ביונים שהוי אורחיה ולא מהני בדבר שלא אורחיה. ומקשה האו"ש [מכירה א - ד ד"ה אולם] מהגמ' להלן פו. שמבואר שהגבהה קונה אף במידי דלאו אורחיה. ותיירץ דה"מ הגבהה שאוחז בידו אבל הגבהה שנעשית מכוחו אינה קונה היכא דלאו אורחיה. ונראה דאיכא בהגבהה תרי גדרים. הגבהה בידו הוי הכנסה לרשותו וזה מהני אף במידי דלאו אורחיה. והגבהה מכוחו שהוי מעשה שמראה שליטה בחפץ שמהני רק היכא דהוי אורחיה.

ב. הקה"ת מביא את שיטת הרשב"א [בקידו' כו א] והקה"ת לומד בשיטת הרשב"א שברשות מוכר בעינין הגבהה בידיו ממש, ולא מהני הגבהה ע"י כוחו כיון שעומד באויר חצרו של לוקח וקיי"ל [ב"מ קב א] דאויר חצרו כחצרו, וכל שסופו לנות כמונח ע"ג קרקע חשבינן ליה. הקה"ת חולק ומוכית מתוס' ב"ק

וקידו' שמהני הגבהה מכוחו אף ברשות מוכר. ונראה לבאר שהרשב"א לומד שגדר הגבהה הוי הכנסה לרשותו ולכן היכא דהלוקח מחזיק בידו הוי הכנסה לרשותו אף ברשות מוכר, אבל היכא דהגביה מכוחו ומונח באויר חצרו של מוכר ליכא הכנסה לרשות הלוקח. וקה"ח סובר שגדר הגבהה שהוי מעשה המראה בעלות ולכן מהני גם אם מגביה מכוחו ברשות מוכר.

הדב"א [סימן כא ענף ד] חולק על הקה"ח ומבאר שאין כוונת הרשב"א שלא מהני הגבהה מכוחו ברשות מוכר, אלא כוונתו שאם מגביה מכוחו וסופו לנוח ברשות מוכר לא מהני, אבל אם מפריח יונים שיכולים לפרוח לחצר אחרת, הוי אויר שאין סופו לנוח ולכן קנה אף אם נשארו ברשות המוכר.

הרשב"א אצלנו מקשה בכל הגבהה [אף בידיו] ליכא הוצאה מרשות מוכר כיון שעדיין מונח באויר חצירו של מוכר. ותירץ כיון שיש דעת אחרת מקנה ומרים החפץ מן החצר אין האויר חשוב כ"כ שלא תקנה שם הגבהתו, ורק משיכה שמונח בחצר לא מהני ברשות מוכר. ונראה כוונתו דהיכא דהגביה בידו נחשב כיצא מרשות המוכר כיון שהמוכר הקנה החפץ והלוקח הרים אותו מהחצר ומחזיקו בידו. ויוצא לפי הרשב"א שלזכות מהפקר א"א ע"י הגבהה מכוחו כיון דליכא דעת אחרת מקנה [אילת השחר]. ועיין בדב"א [סימן כא במילואים אות ד] שמבאר איך קונה גב ע"י הגבהה ברשות בעלים הרי ליכא דעת אחרת מקנה. וע"ש באות ב שמבאר למה הרשב"א כאן מקשה מכל הגבהה ובקידו' מקשה רק מהגבהה מכוחו.

הפני שלמה מתרץ קושית הרשב"א, דכשאדם מחזיק החפץ בידו ומגביהו הוי כרשות אחרת, כי האדם אינו בטל כלפי הרשות ולכן אינו נחשב למונח באויר חצר המוכר.

ג. בחי' הר"ן כתב שמהני הגבהה אפ' ברשות מוכר כיון שבידו הוא ידו קונה לו. ולכאורה משמע שברשות מוכר אינו קונה מדין הגבהה אלא מדין יד. ואפשר לבאר שאין כוונתו לדין יד אלא כיון שמונח בידו איכא הוצאה מרשות המוכר ולכן קונה בהגבהה. עוד אפשר לבאר שכוונתו שהוי מדין יד, וסובר שיד קונה משום שהוי כעין קנין חצר, ולכן קאמר שגם כשמגביה בידו הוי כעין מי שהביאו לחצירו [וכן מבאר הדבר"י [סימן כה ז] בכוונת הרמ"ה אות כו].

הנה"מ [סימן קצז - ג] מקשה על הסמ"ע שכתב שהגבהה קונה משום שמביאו לרשותו, דמה שמונח בתוך ידו א"צ להגביה, ומה שבולט מחוץ ליד ליכא הבאה לרשותו. ולפי הדב"א ניחא דביאר שגם מה שהוגבה מכוחו ומונח באויר נחשב ברשותו של המגביה, וא"כ איכא הבאה לרשותו לגבי מה שבולט מחוץ לידו.

16. דבר יעקב מסכת בבא בתרא דף עו עמוד ב

טז] א"ל אין לצור ולצור - הריטב"א מקשה למה כפל הלשון לצור ולצור. [1] ותירץ דנקט כפל לשון לחזוק ולהוציא מלבן של רב אשי. [2] ובשם הרשב"א תירץ שרב אשי טען, הן משום הכוונה והן משום הלשון יש לנו לומר שהתכוון למכור החוב ולא הנייר, וע"ז ענה אדרבה כיון שלא פירש איהו וכל שעבודה יש לפרש כוונתו לצור ע"פ צליחותו, וגם יש לפרש לשון השטר לצור ע"פ צליחותו.

17. דבר יעקב מסכת בבא בתרא דף עו עמוד ב

כ] תד"ה קני וכו' בפ' מי שמת משמע דמכירת שטרות לא הוי אלא מדרבנן וכו' אלמא מוכר שטר חוב מדיכול למחול הוי מדרבנן - נחלקו הראשונים בטעם הדבר למה מוכר שטר חוב יכול למחול.

א. שיטת הרי"ף [כתו' דף פה ב] והרמב"ם [מכירה ו - יב] והתוס' [קידו' מח א] בשם י"מ, שמכירת שטרות הוי מדרבנן ומה"ת לא מהני ולכן יכול מוכר למחול, כיון שמה"ת החוב שייך למוכר.

ב. שיטת ר"ת [מובא בתורא"ש וריטב"א בקי' מח. ובר"ן ורא"ש בכתו' דף פ"ה] שמכירת שטרות הוי מה"ת. והטעם דמהני מחילה מבאר ר"ת משום שבכל חוב יש שני שעבודים על הלוח, שעבוד נכסים של לוח ושעבוד הגוף של הלוח, ומכירה שייך רק על השעבוד נכסים ולא על שעבוד הגוף, ולכן לאחר המכירה נשאר שעבוד הגוף של הלוח כלפי המוכר ולכן יכול המוכר למחול על שעבוד הגוף. ולאחר שמחל על שעבוד הגוף נפטר הלוח גם משעבוד הנכסים, משום ששעבוד הנכסים הוי מדין ערב, שנכסי אדם ערבין לו, והיכא דליכא חיוב הגוף על הלוח ליכא חיוב על הערב, ולכן אם נפטר הלוח ממילא נפטר הערב וה"נ כאן אם אין חיוב הגוף על הלוח נפטרו הנכסים שהם הערבים ללוח.

והטעם שא"א למכור שעבוד הגוף, מבאר הקה"ח [סו - כו] משום שאין בו ממש. והריטב"א [קידו' מח (א) כתב כיון שאמרה תורה שא"א למכור עבד עברי כיון שאין גופו קנוי לגמרי כ"ש שא"א למכור שעבוד הגוף. האו"ש [מכירה ו - יב] מבאר שבשעבוד הגוף לא נתפס קנין כיון שהוי אינו ברשותו [של מלוה]. א"נ חיוב דשעבוד נכסים שחל ע"י השטר מהני מכירת השטר להעביר השעבוד לקונה אבל שעבוד הגוף לא חל מחמת השטר אלא מחמת ההלואה עצמה, ולכן לא מהני מכירת השטר להעביר השעבוד לקונה.

ג. רש"י [בכתו' פה: וכן משמע ברש"י קידו' מח א] והראב"ד [בהשגות לרמב"ם מכירה ו - יא] כתבו הטעם שמוכר יכול למחול משום שהלוה טוען כלפי הקונה לאו בעל דברים דידי את ואני לא השתעבדתי לד.

הקה"ח [סימן סו - כז] לומד שהראב"ד ורש"י הוי שיטה שלישית, והקצות ביאר כוונתם שהטעם שיכול למחול משום שמכירת שטרות אינו מכירה גמורה אלא הוי בגדר הרשאה ושליחות, דהיינו שהלוקח יכול לגבות מדין שליח המוכר ואם המוכר מחל הרי ביטל השליחות, ואז טוען הלוה לאו בע"ד דידי את. והטעם דאינו מכירה גמורה י"ל כיון שהחוב אינו ברשות המלוה.

והגר"ח [בחז' על הש"ס סימן קכח] לומד שכוונת הראב"ד ורש"י כמו ר"ת, שכיון שהמוכר מחל ליכא שעבוד הגוף ולכן ליכא שעבוד נכסים ומש"ה טוען הלוה לאו בע"ד דידי את.